

VILHO HARLE — PERTTI JOENNIEMI —
UNTO VESA — RAIMO VÄYRYNEN, **Ase-
varustelu ja aseidenriisunta**. Helsinki, 1972,
259 s.

Asevarustelujen ja aseidenriisunnan proble-
matiikasta kirjoitetuilla teoksilla on yleensä
se vika, että ne tarkastelevat asevarustelua
mekanistisena prosessina erillään yhteiskun-
nallisesta todellisuudesta sekä pitävät ase-
varustelut ja aseidenriisunnan erillään. Tam-
perelaisten kirjoittajakollektiivin esitys ase-
varusteluista ja aseidenriisunnasta on kuiten-
kin hyvä yritys pois vanhasta kaavasta kohti
ongelman monitahoisempaa analyysii.

Uusin asevarusteluja koskeva tutkimus on
tuonut korostetusti esiin uusia näkökulmia
koko ongelmakenttään. On asetettu yhä
useammin kyseenalaiseksi konventionaaliset
käsitykset asevarustelukilpailun olemuksesta, on
pyritty hylkäämään käsitys kansainvälisten
konfliktien ja asevarustelukilpailun välisestä
mekanistisesta ja »luonnollisesta» suhteesta.
Samoista periaatteista lähtien on myös pyritty
tarkastelemaan asekauppaa osana sotilas-
teollista yhteenliittymää.

Tamperelaisen kollektiivin kirjan ensimmäi-
nen artikkeli valottaa pääasiassa klassillisia
käsityksiä asevarustelusta. Vilho Harle on
pitäytynyt traditionaalisessa asevarustelun ku-
vassa; hän pyrkii antamaan kuvan erilaisista
teorioista, joita asevarusteluun liittyy aina
yksilötason psykologisista selitysmalleista soti-
las-teollisen liittoutuman esittelyyn. Artikke-
lin ajatus on hyvä, mutta toteutuksessa on
kummallisia heittoa. Harle ei ole löytänyt
artikkelilleen yhtenäistä juonta, se koostuu
hyvistä väläytyksistä, joita ei ole kunnolla
sidottu yhteen. Tämähän on tietysti hyvin
yleinen haitta review-tyyppisissä artikkeleissa.
Harlekin olisi voinut yrittää artikkelinsa raken-
teen muuttamista enemmän analyttiseksi kuin
esittäväksi.

Koko kirjan parhaana artikkelina pitäisin
Unto Vesan esitystä maailman asevarustelu-
tilanteesta ja kehityslinjoista. Suuri ansio
artikkelin laadullisuudesta lankeaa Vesan hy-
välle ja värikkäälle kielenkäytöllä. Vesan kir-
joitustapa on osoitus siitä, että tyyli-
taju on paikallaan myös tieteellisessä kirjoittelussa. Ve-

san artikkelin tekee miellyttäväksi myös sen selkeä »aatteellisuus», Vesa ei välttele tuoda esille käsityksiään sotateollisuuden parissa työskentelevistä tiedemiehistä rahan prostituoimina tiedemiehinä.

Vesan artikkelin ansiona on pidettävä myös selkeää ja tähän tarkoitukseen riittävän laajaa kemiallisen ja biologisen aseiden esittelyä. Tämän aseistuksen ja sen vaikutuksen tuntemus lienee suomalaisissa oloissa kaikkein heikointa mitä aseistuksen viimeaikaiseen kehitykseen tulee. Kansainvälisen politiikan ja strategisen ajattelun hienouksiin perehtymättömälle lukijalle olisi saattanut olla hyväksi myös hieman laajempi strategisen ajattelun esittely, koskapa aseistuksen kehittäminen ja sen käytön suunnittelu kulkevat käsi kädessä. Erityisen vähän tunnettua on biologiseen ja kemialliseen aseistukseen liittyvä sotilaallinen ajattelu.

Hyvänä ideana Vesan esityksessä on pidettävä myös Vietnamin sodan tuomista esille ns. tavanomaiseen sotaan liittyvänä kokeilukenttänä. Aseteknisen kehittelyn osalta Vietnam on tarjonnut arvaamattoman hedelmällisen maaperän esim. automaattisen taisteluvälineistön ja uudentyyppisten konventionaalisten aseiden kehittämisessä. Vesa esittelee artikkelissaan listan Vietnamin sodan opetuksista, jotka alkavat strategisista ja päättyvät oikeudellisiin. Loppupöytäselmänsä ja suurimpana opetuksena sodasta on kuitenkin se, että suurvalta voi tuhota kokonaisen kansan elinolosuhteet vuosikymmeniksi eteenpäin kenenkään todella voimatta asialle mitään. Siinä on opetusta kansainvälisen politiikan analyysin suorittajille.

Raimo Väyrysen artikkeli Aseteollisuus, asekauppa ja niiden valvonta tuo ansiokkaasti esille aseiteollisuuden roolin nykyaikaisessa imperialismissa. Aseteollisuudessa pätevät samat lait kuin taloudellisessa toiminnassa yleensä, keskittyminen, kansainvälistyminen, pääomavaltaistuminen. Väyrysen esittämät faktat aseiteollisuuden voimakkaasta kehittämisestä ovat varsin mielenkiintoisia. Ne ennakoivat toisaalta kokonaan oman pelkästään sotatarvikkeihin erikoistuneen teollisuuden kasvua samalla kun keskittyminen merkitsee asetutannon keskittymistä tiettyihin maihin. Tähän lienee syynä sotateollisuuden muodostuminen yhä enemmän pääomaintensiiviseksi, jolloin

valtiot ja valtioryhmittymät, joissa pääomia on runsaasti voivat ylipäänsä ryhtyä laajoihin tuotekehittelyihin tällä alalla. Juuri voimakkaampaa huomion kiinnittämistä R & D -prosessiin olisi kohtuudella voinut Väyryseltä odottaa tässä yhteydessä.

Väyrysen artikkelin parhaan osan muodostaa analyysi asekaupasta ja erilaisista teorioista. Tämä on aluetta, jossa Suomessa on toistaiseksi päästy vain vihjailujen asteelle, asekauppaan kohdistuva tutkimus on meillä olematonta. Syynä on luonnollisesti vaikeudet materiaalin hankinnoissa, tuskinpa asekauppiaat Suomessa ovat halukkaita luovuttamaan tietojaan rauhan-tutkijoille. Asekaupan valvonnan osalta Väyrynen esittelee joukon syitä valvonnan epäonnistumiseen eli siihen, miksi asekauppaa jatkuvasti käydään ja se jatkuvasti laajenee, vaikka erilaisia määräyksiä sen suhteen on runsaasti koetettu keksiä. Primaarisina syinä Väyrynen pitää valvonnan keskittymistä vain kaupan määrälliseen kehittämiseen, aseiksi luokiteltavan materiaalin liian suppeata määritelmää sekä asetutannon ja asekaupan kansainvälistymistä.

Artikkelissaan Aseidenriisunta kansainvälis-poliittisena kysymyksenä Pertti Joenniemi tarkastelee aseidenriisuntaa ja aseidenriisuntapyrkimysten onnistumista kansainvälisen politiikan erityisosana. Artikkelin antaa hyvän kuvan paitsi aseidenriisunnan periaatteista myös saavutetuista aseidenriisunnan tuloksista. Mielenkiintoinen ja kansainvälisen järjestelmän luonnetta kuvaava on Joenniemen analyysi parhailaan meneillään olevista aseidenriisuntapyrkimyksistä. Joenniemen mukaan näiden pyrkimysten suurimpana heikkoutena on se, että niissä asevarustelukysymys pyritään erottamaan yhteyksistään. Neuvottelut käydään joko pelkästään suurvaltojen välisinä (SALT) tai niihin osallistuu vain tietty valikoitu valtiojoukko (Geneven neuvottelut). Samoin asialista pyritään pitämään mahdollisimman eksklusiivisena ja pelkästään asevarusteluun ahtaasti pitäytyvänä.

Tampereen kollektiivi on liittänyt kirjansa loppuun myös hyvän esittelyn tehdyistä sopimuksista asevarustelujen rajoittamiseksi. Kaikkiaan kahdeksan sopimuksen tekstit sisältävä liiteosa koostuu viime vuosina solmituista keskeisistä sopimuksista ja antaa lukijalle kuvan

siitä, mihin on asevarustelujen alueella päästy. Kokonaisuudessaan kirja lienee tarkoitettu yliopistolliseksi oppikirjaksi, johon se erinomaisesti näyttää sopivan. Se antaa peruskuvan asevarustelusta sekä teoreettisesti että käytännössä yltämättä kuitenkaan merkittäviin uusiin näkökulmiin. Perusteoksena se on suositeltavaa luettavaa myös muille kuin opiskelijoille ja rauhantutkijoille.

Esko Antola